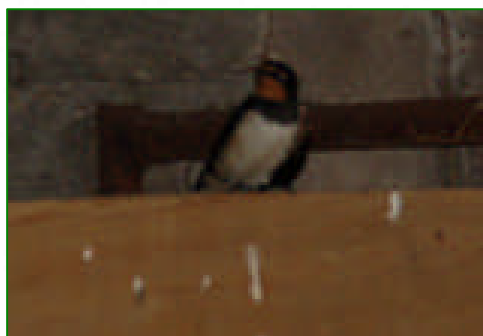
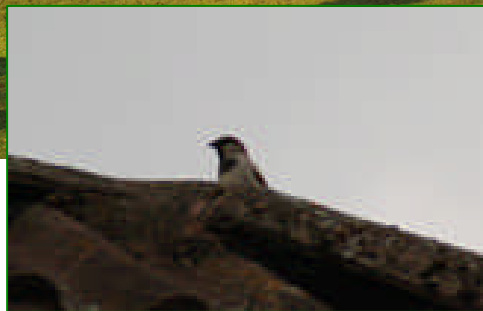

LOO PLAN
voor bos, natuur en landschap

NATUURTOETS 2011

Voorsterweg 163 te Empe

COLOFON

OPDRACHT

Het uitvoeren van een natuurtoets in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 en de Flora- en faunawet voor de Voorsterweg 163 te Empe

OPDRACHTGEVER

De heer J.F.B. van Hasselt
Buys Ballotstraat 33
3817 JN Amersfoort

OPDRACHTNEMER

LOO PLAN, voor bos, natuur en landschap
Diepesteeg 4
6994 CD De Steeg
tel.: 026 – 351 41 74
fax: 026 – 443 10 48
info@looplan.nl
www.looplan.nl

Uw kenmerk : uw e-mail d.d. 31-3-2011

Ons kenmerk : 2011-611-02281
Datum : 19 mei 2011

Contactpersoon : Marko Sinke
Medewerking van : Caroline Hoogerwerf
: Anja Koning
Vormgeving : Marianne Mooij

Loo Plan BV is lid van de branchevereniging Netwerk Groene Bureaus en werkt volgens de door dit Netwerk opgestelde richtlijnen.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	3
2	WERKWIJZE	4
3	BESCHERMDE GEBIEDEN	5
4	ONDERZOEKSRESULTATEN	9
4.1	BESCHERMDE GEBIEDEN	9
4.2	BESCHERMDE SOORTEN	11
5	CONCLUSIE	15
	LITERATUURLIJST	

BIJLAGEN

1	WETTELIJK KADER
2	VERBODSBEPALINGEN VAN DE FLORA- EN FAUNAWET
3	VEEL GEBRUIKTE DEFINITIES FLORA- EN FAUNAWET
4	INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN NATURA 2000-GEBIEDEN

1 Inleiding

Aan de Voorsterweg 163 te Empe ligt een boerderij met vier schuren. Men is voornemens om de schuur die het dichtste bij de boerderij ligt aan de boerderij te koppelen en geschikt te maken voor bewoning. Van de overige drie schuren zullen er in eerste instantie twee worden gesloopt. Voordat deze werkzaamheden uitgevoerd kunnen worden, is men verplicht de gevolgen voor eventueel aanwezige beschermde gebieden en flora en fauna inzichtelijk te maken.

Voor een volledig inzicht moeten over het jaar verspreid verschillende veldbezoeken worden uitgevoerd. In de praktijk blijkt dit in de meeste gevallen niet noodzakelijk. De locatie wordt in één veldbezoek door een ecooloog onderzocht op de aanwezigheid van wettelijk beschermde soorten. Bij dit bezoek wordt, op basis van een brede ecologische kennis, een inschatting gemaakt van de kans op aanwezigheid van beschermde soorten. Een dergelijk onderzoek wordt vaak aangeduid als 'quickscan Flora- en faunawet'.

Als het op basis van de quickscan aannemelijk is dat de voorgenomen plannen beschermde flora en fauna beïnvloeden, wordt voor deze soortgroepen nader onderzoek aanbevolen. Bij een nader onderzoek is men veelal strikt gebonden aan een bepaalde periode van het jaar waarin het onderzoek moet worden uitgevoerd.

Omdat op basis van de quickscan de aanwezigheid van vleermuizen niet was uit te sluiten, maar de mate van geschiktheid niet hoog werd ingeschat, is één aanvullend veldbezoek gebracht om de vleermuis-activiteit vast te stellen.

Bescherming van gebieden valt onder de Natuurbeschermingswet 1998. In de omgeving liggen twee Natura 2000 (N2000) gebieden. Daarom moet een oriënterend onderzoek plaatsvinden in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Daarnaast ligt de ecologische hoofdstructuur (EHS), die onder provinciale bescherming valt, in de omgeving. In de provincie Gelderland zijn de eisen voor de EHS vastgelegd in kernkwaliteiten. De voorgenomen werkzaamheden worden ook getoetst aan deze kernkwaliteiten van de EHS.

De quickscan Flora- en faunawet en de toetsing aan de Natuurbeschermingswet worden samen in deze natuurtoets beschreven.

2 Werkwijze

Voorafgaand aan de natuurtoets zijn verschillende openbare bronnen geraadpleegd in de vorm van een bureaustudie aan de hand waarvan een indicatie verkregen is van de bijzondere planten en dieren in de omgeving. Tevens zijn de omliggende beschermde gebieden in kaart gebracht en is de afstand van de locatie tot de beschermde gebieden bepaald. De werkzaamheden zijn getoetst aan de instandhoudingsdoelstellingen en in geval van de EHS aan de kernkwaliteiten.

Op 19 april 2011 heeft een veldbezoek plaatsgevonden door mevrouw ir. C.G. Hoogerwerf van Loo Plan. Caroline Hoogerwerf heeft een brede ecologische kennis en is gespecialiseerd in vegetatiekunde en plantensoorten.

Uit deze toetsing bleek dat het woonhuis potentieel geschikt is als kraamverblijfplaats voor vleermuizen. Daarom is op 12 mei 2011 een aanvullend veldbezoek gebracht door de projectleider ing. C.A. Sinke. Marko Sinke voert jaarlijks diverse nadere onderzoeken voor vleermuizen uit en is binnen Loo Plan de specialist op dit gebied.

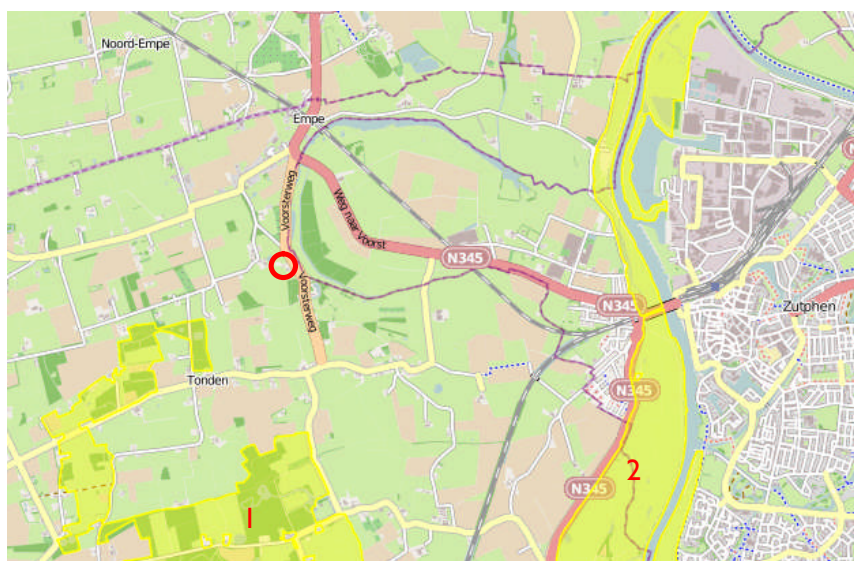
Het terrein en de gebouwen zijn onderzocht op de aanwezigheid en mogelijke aanwezigheid van beschermde plant- en diersoorten. Tevens is een algemene inschatting gemaakt of de aanliggende terreinen geschikt zijn als leefgebied voor beschermde soorten. Immers, bepaalde werkzaamheden kunnen uitstralingseffecten hebben op aanliggende terreinen. Bovendien kunnen de dieren die in aanliggende terreinen aanwezig zijn ook de onderzoekslocatie benutten.

3 Beschermde gebieden

ALGEMEEN

De Voorsterweg begrenst het Nationaal Landschap Veluwe. De boerderij behoort dus nog net tot dit Nationale Landschap. Dit gebied is door de Provincie Gelderland tevens aangemerkt als waardevol landschap.

Ten zuiden en zuidwesten van de boerderij ligt het Natura 2000-gebied Landgoederen Brummen (in ontwerp; deelgebied 1 op de kaart). De afstand van het onderzoeksgebied tot dit Natura 2000-gebied bedraagt ongeveer 1 kilometer.

Natura 2000-gebieden (geel) in de buurt van het onderzoeksgebied (rode cirkel).

Bron: gebiedendatabase ministerie EL&I.

Ten oosten van de boerderij en de N345 ligt het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel (deelgebied 2 op de kaart). De afstand van het onderzoeksgebied tot dit Natura 2000-gebied is ongeveer 2 kilometer. Beide gebieden worden verbonden door EHS-natuur en EHS-verweving. Het onderzoeksgebied zelf ligt niet in de EHS, maar grenst er wel aan. Bij de beschrijving van de EHS wordt hier nader op ingegaan.

NATIONAAL LANDSCHAP VELUWE

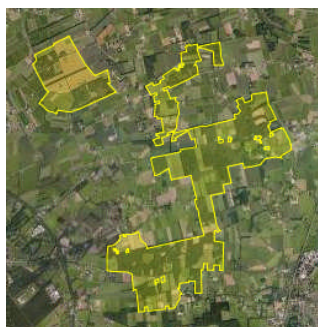
Het Nationaal Landschap Veluwe bestaat uit bos en stuifzanden afgewisseld met heidevelden en landgoederen. Aan de randen van de stuwwallen zijn al vroeg nederzettingen ontstaan met de nu nog karakteristieke essen en kampen. De kernkwaliteiten zijn:

- Schaalcontrast van zeer open naar besloten.
- Actieve stuifzanden.
- De grootte en aaneengeslotenheid van het bos.

STATUS NATURA 2000-GBIEDEN

Natuurgebieden die aangewezen zijn als Vogelrichtlijngebieden en als Habitatrichtlijngebieden doorlopen nu de aanwijzingsprocedure voor Natura 2000-gebieden. Dit vindt trapsgewijs plaats in vier tranches.

Uiterwaarden IJssel en Landgoederen Brummen zijn beide een N2000-gebied van de derde tranche; de inzageperiode voor deze gebieden liepen van 11 september 2008 tot en met 22 oktober 2008. De minister heeft op de bezwaren uit de inspraakprocedures gereageerd door middel van een Nota van Antwoord. Momenteel zijn ongeveer 15 N2000-gebieden definitief aangewezen. Uiterwaarden IJssel en Landgoederen Brummen zijn nog niet definitief aangewezen. Dit betekent dat voor deze twee gebieden officieel de aanwijzingsbesluiten van de Vogelrichtlijn (VR) en Habitatrichtlijn (HR) gelden. De soorten en habitattypen die onder de VR en HR beschermd worden, kunnen afwijken van de instandhoudingsdoelstellingen van het N2000-gebied (geformuleerd in het ontwerpbesluit). Zodra het gebied definitief als N2000-gebied is aangewezen, gelden de instandhoudingsdoelstellingen van het N2000-gebied (geformuleerd in het aanwijzingsbesluit). De verwachting is dat binnen nu en vier jaar alle N2000-gebieden definitief aangewezen zijn. In dit rapport wordt daarom rekening gehouden met de aanwijzingsbesluiten van de VR en HR, evenals de instandhoudingsdoelstellingen van de N2000-gebieden in ontwerp.

**NATURA 2000-GBIED
LANDGOEDEREN BRUMMEN**

Begrenzing N2000-gebied.

Landgoederen Brummen bestaat uit de deelgebieden Leusveld, landgoed Voorstonden en de Empesche en Tondensche Heide.

Deze terreinen op de overgang van de Veluwe naar het IJsseldal danken hun bijzondere ecologische kwaliteit aan kwel- en bronwater. In het verleden is hier op uitgebreide schaal blauwgrasland aanwezig geweest. Hoewel de grondwaterinvloed sterk is verminderd, heeft de bijzondere geohydrologische gesteldheid, in combinatie met het gevoerde beheer, ervoor gezorgd dat schraalland- en veenrestanten nog steeds een toevluchtsoord vormen voor elders verdwenen planten en dieren. Deze kunnen bij de geplande regionale herstelmaatregelen een uitbreiding van hun leefgebied tegemoet zien. Eén van de belangrijke soorten hier is de kamsalamander die op de hele reeks van landgoederen in de flanken van het IJsseldal een geschikt leefgebied vindt.

NATURA 2000-GEBIED UITERWAARDEN IJSSEL

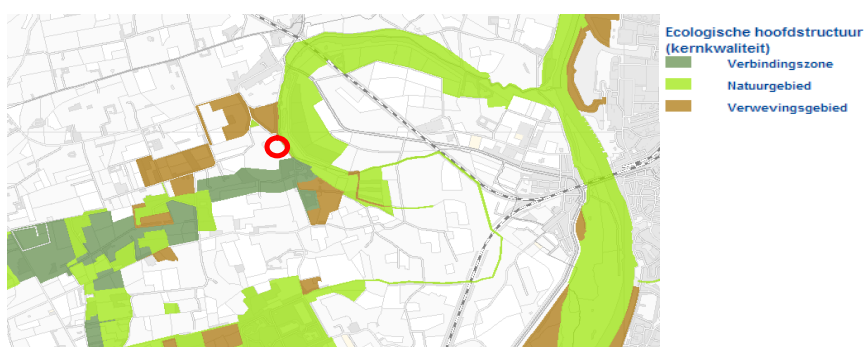
Begrenzing N2000.

De Uiterwaarden IJssel omvat het merendeel van de buitendijkse delen van de IJssel; de hoofdstroom zelf is niet in het richtlijngebied meebegreemd. Een aantal vrijwel onvergraven en reliëfrijke uiterwaarden, zoals Cortenoever, Rammelwaard, Ravenswaard en Scherenwelle, vormt hier een kleinschalig oud cultuurlandschap met daarin stroomdal-graslanden, kievitsbloemhooilanden en glanshaverhooilanden. Andere reliëfrijke delen en gebieden die aansluiten op de zandgronden zijn van belang vanwege hardhoutooibos. De IJsselmonding is van belang voor rivierfonteinkruid. De Uiterwaarden IJssel is een belangrijk broedgebied voor soorten van natte, ruige graslanden (porseleinhoen, kwartelkoning) en drijvende waterplantenvegetaties (zwarte stern). En is daarnaast van enig belang voor soorten van bosrijke watergebieden met voldoende vis (aalscholver, ijsvogel). Ook is het gebied belangrijk als rust- en foerageergebied voor aalscholver, kleine zwaan, wilde zwaan, kolgans, smient, slobbeend, tafeleend, nonnetje, grote zaagbek, meerkoet, kievit, grutto en reuzenster en van belang voor fuut, kleine zilverreiger, lepelaar, grauwe gans, krakeend, wintertaling, wilde eend, pijlstaart, kuifeend, visarend, slechtvalk, scholekster en tureluur. Voor de wilde zwaan, kolgans, kievit en de grutto is het één van de belangrijkste gebieden in Nederland.

De instandhoudingsdoelstellingen van beide Natura 2000-gebieden zijn opgenomen in bijlage 3. Hier is ook de exacte begrenzing van het Vogelrichtlijngebied en het Habitatrichtlijngebied weergegeven.

EHS

Direct aan de overzijde van de Voorsterweg grenst het erf aan EHS-natuurgebied. Ten noorden van de boerderij ligt een EHS-verwevingsgebied en ten zuiden van de boerderij EHS-verbindingszone. Deze delen van de EHS vormen de verbinding tussen de twee Natura 2000-gebieden Uiterwaarden IJssel en Landgoederen Brummen. In de EHS-natuur zijn natuurwaarden beschermd en hebben deze voorrang boven andere kwaliteiten.

EHS rond het onderzoeksgebied (rode cirkel).

Bron: Atlas Groen Gelderland.

Deze **EHS-natuur** is een belangrijk toevluchtsoort voor verschillende dieren zoals das (tabel 3), boommarter (tabel 3), eekhoorn (tabel 2), ree (tabel 1), vos (tabel 1) en egel (tabel 1).

Deze EHS-natuur is aangewezen als nat bos op klei, nat matig voedselrijk grasland, stroomdalgrasland, beek, moeras, plas en rietland.

Belangrijk is de kernkwaliteit “areaal van grote natuurlijke eenheden (aaneengeslotenheid) en de bijbehorende kernkwaliteit: verloop van natuurlijke processen in de grote eenheden”.

Het gebied is gesignaleerd als parel 67 met de naam De Overmars.

Deze natuurparel wordt bedreigd door ernstige verdroging.

De omgevingsconditie is daarom vastgesteld als “grond- en oppervlakte-wateromstandigheden (kwaliteit, kwantiteit en stroming) behorende bij waterafhankelijke natuurdoeltypen”.

De hoge kwaliteit van natte natuurterreinen, het reliëf en de daarmee samenhangende variatie in natuur en de relatie met de landgoederen en beken in de zuidelijke IJsselvallei zijn eveneens belangrijke kernkwaliteiten.

In het **EHS-verwevingsgebied** is natuur verweven met andere functies zoals bewoning, recreatie en agrarische doelstellingen. In dit gebied krijgen alle functies aandacht en heeft de ene functie geen prioriteit boven de andere. Het EHS-verwevingsgebied ligt op een afstand van ongeveer 200 meter.

Dit deel van de EHS is aangewezen voor broekbos en moeras.

Ook voor dit gebied gelden de kernkwaliteiten hoge kwaliteit van natte natuurterreinen, het reliëf en de daarmee samenhangende variatie in natuur en de samenhang met de landgoederen en beken in de zuidelijke IJsselvallei.

De **EHS-verbindingszone** is aangewezen voor droog bos van lemige grond, beek en als stapsteen voor de kamsalamander. De inrichting van de verbindingszone bestaat dan ook uit het model kamsalamander.

Dit betekent een kleinschalig landschap met stapstenen van natte elementen (met name poelen). De poelen hebben een goed ontwikkelde water- en oevervegetatie met open ruimten, maar zonder vis.

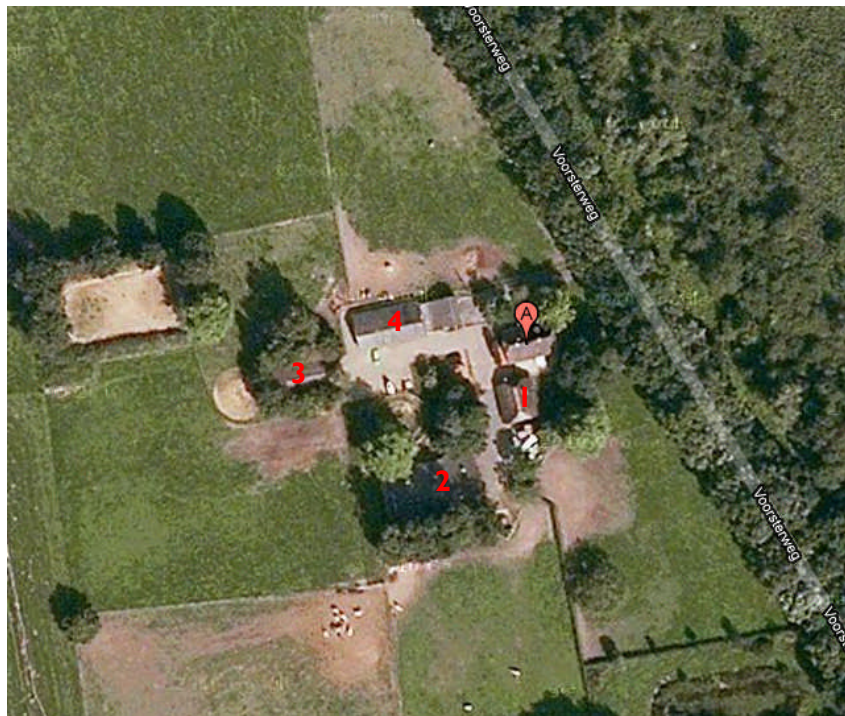
Het landhabitat bestaat uit struweel, heggen of houtwallen met voldoende schuilmogelijkheden in de vorm van dood hout en dergelijke. Verder gelden ook hier de kernkwaliteiten hoge kwaliteit van natte natuurterreinen, het reliëf en de daarmee samenhangende variatie in natuur en de samenhang met de landgoederen en beken in de zuidelijke IJsselvallei.

4 Onderzoeksresultaten

4.1 Beschermd gebied

BESTAANDE SITUATIE

De bestaande boerderij bestaat uit een woonhuis (A) met vier schuren. Een groot deel van het erf is verhard. Het midden bestaat uit gras met wat bomen. Vlakbij schuur 2 ligt een mestopslag. Aan de achterzijde van schuur 2 ligt brandhout opgeslagen. Hiernaast staan ook twee bijenkasten.

Overzicht van het erf. Boerderij (A) met de schuren (1 t/m 4). Bron: Google maps.

NIEUWE SITUATIE

Schuur 1 wordt gekoppeld aan de boerderij (A) en geschikt gemaakt voor bewoning. Schuur 2 en schuur 3 worden gesloopt. Schuur 4 blijft gehandhaafd.

**NATIONAAL LANDSCHAP
VELUWE**

Het Nationaal Landschap Veluwe bestaat deels uit open landschap en deels uit gesloten landschap. De boerderij maakt deel uit van dit Nationaal Landschap. De sloop van de twee schuren verandert het totale landschapsbeeld niet.

Hiermee is het effect op het Nationaal Landschap Veluwe neutraal.

**NATURA 2000-GEBIED
LANDGOEDEREN BRUMMEN**

De afstand van de boerderij tot het Natura 2000-gebied Landgoederen Brummen is ongeveer één kilometer. De instandhoudingsdoelstellingen betreffen bijzondere habitats (zoals heide, slenk- en watervegetaties).

De werkzaamheden hebben geen effect op deze beschermde vegetaties (habitats).

**NATURA 2000-GEBIED
UITERWAARDEN IJSSEL**

Dit gebied ligt op ongeveer twee kilometer afstand van de boerderij. De instandhoudingsdoelstellingen van de Uiterwaarden IJssel betreffen voedselrijke water- en oevervegetaties, vissen en vogels.

De maatregelen hebben geen effect op de instandhoudingsdoelstellingen van dit beschermde gebied.

EHS

De EHS ligt vrijwel rondom de boerderij en vormt een belangrijke verbindingszone tussen de beschermde gebieden.

Hierin zijn met name de houtwallen en bosjes vlak naast de boerderij een belangrijke route voor verschillende beschermde dieren.

De werkzaamheden hebben geen effect op landschapselementen zoals houtwallen en bosjes buiten het boerenerf, noch zijn er effecten te verwachten op de EHS aan de overzijde van de Voorsterweg.

De kernkwaliteiten van de EHS worden niet aangetast door de werkzaamheden.

4.2 Beschermde soorten

PLANTEN

Paardenbak in het midden van het grasveld.

Een groot deel van het erf is verhard. In het midden tussen de schuren staan enkele bomen op grasland. Dit kort gemaaid grasland bestaat voornamelijk uit Engels raagras, madeliefje, paardenbloem, hondsdrif, gewone hoornbloem en witte klaver. In het midden ligt een paardenbak (niet permanent). Vooraan staat een groepje paardenkastanjes. Achter op het grasveld staat een plataan.

Rond schuur nummer 3 staan verschillende boom- en struiksoorten zoals beuk, eik, forsythia, lijsterbes en gewone vlier.

Er zijn geen beschermde plantensoorten aangetroffen en die worden op basis van de huidige biotopen ook niet verwacht.

VOGELS

In de schuren verblijven een groot aantal boerenzwaluwen.

In schuur 1 zitten minimaal 9 nesten, in schuur 2 ongeveer 14 en nog 18 in de paardenstallen. In schuur 3 is één boerenzwaluwnest aangetroffen, maar geen zwaluwen zelf. Waarschijnlijk is dit nest niet in gebruik. Ook in schuur 4 zijn 3 nesten aangetroffen. Boerenzwaluwen zijn vermeld op de lijst van jaarrond beschermde nesten in categorie 5. Dit betekent dat de vogels afhankelijk zijn van menselijke bebouwing voor nestlocaties, maar dat de nesten buiten het broedseizoen niet beschermd zijn.

In dit geval gaat het om een grote populatie boerenzwaluwen waarvan ongeveer driekwart van de nestgelegenheid door de voorgenomen ingreep zal verdwijnen. In verband met de zorgplicht wordt aangeraden het verlies aan nestgelegenheid te compenseren. Dit kan bijvoorbeeld door bij het verbouwen en het koppelen van schuur 1 aan het woonhuis nestrichels te plaatsen. Ook het ophangen van kunstnestjes is een optie. Al deze maatregelen zijn vooral effectief als er in de directe omgeving voldoende voedselaanbod blijft.

Naast de zwaluwen zijn bij schuur 2 twee duivennesten gevonden.

Omdat alle broedende inheemse vogels zijn beschermd volgens het zwaarste regime van de Flora- en faunawet kunnen de werkzaamheden pas plaatsvinden nadat het broedseizoen voorbij is. Omdat vogels ook buiten het broedseizoen kunnen broeden, wordt als richtlijn aangehouden dat een nest beschermd is vanaf het moment dat de ouders het nest bouwen/in gebruik nemen tot het moment dat het laatste jong is uitgevlogen.

Er zijn geen jaarrond beschermde nesten aanwezig op de onderzoekslocaties. Wel zijn er broedvogels aanwezig waardoor de werkzaamheden buiten het broedseizoen uitgevoerd dienen te worden. Omdat vogels ook buiten het broedseizoen kunnen broeden, moet voorafgaand aan de werkzaamheden gecontroleerd worden op de aanwezigheid van (gebruikte) nesten.

Broedseizoen

In de Flora- en faunawet wordt geen datum genoemd voor het broedseizoen. Op het moment dat inheemse broedvogels bezig zijn met het maken van hun nest tot en met het uitvliegen van het laatste jong, mogen er geen versturende werkzaamheden of activiteiten plaatsvinden, dus ongeacht de periode van het jaar. Over het algemeen wordt een richtdatum van 15 maart tot 15 juli aangehouden. Echter, vogels kunnen ook eerder of later beginnen aan het bouwen van een nest. Buiten het broedproces zijn de nesten van de hier te verwachten soorten niet beschermd.

Voorafgaand aan de werkzaamheden dient gecontroleerd te worden of er sprake is van broedgevallen. Pas als er geen broedgevallen aanwezig zijn, kan met de werkzaamheden gestart worden.

Nesten die het hele jaar door zijn beschermd

Op de volgende categorieën gelden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora- en faunawet het *gehele* seizoen:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: steenuil).
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: roek, gierzwaluw en huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: ooievaar, kerkuil en slechtvalk).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruikmaken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: boomvalk, buizerd en ransuil).

ZOOGDIEREN

Afgezien van de houtstapels achter schuur 2 is weinig dekking te vinden op het erf. Door de beperkte dekking zullen er weinig of geen verblijfplaatsen van zoogdieren op het erf aanwezig zijn. Wel kunnen zoogdieren het terrein doorkruisen of gebruiken om te foerageren. Alle zoogdieren, met uitzondering van de huismuis en bruine rat, zijn beschermd in het kader van de Flora- en faunawet.

In de omgeving komen algemene licht beschermde soorten (tabel 1) voor zoals ree, vos, konijn, haas, egel en verschillende muizensoorten. Ook komen de zwaarder beschermde eekhoorn (tabel 2) en de strikt beschermde das en boommarter (beide tabel 3) voor. Hoewel er geen snuitputjes (latrine van de das) en andere sporen van de das en eekhoorn zijn aangetroffen, kunnen deze dieren het terrein wel doorkruisen. De boommarter is vrij schuw en zal zich waarschijnlijk ophouden in de bosgebiedjes in de omgeving. De kans dat dit dier zich rond de boerderij laat zien is zeer klein.

Er zijn geen vaste rust- en verblijfplaatsen aangetroffen voor de zwaarder beschermde zoogdieren, noch geschikte biotopen. De werkzaamheden hebben geen effect op deze dieren.

VLEERMUIZEN

De onderzoekslocatie ligt in een gebied waar diverse soorten vleermuizen verblijven. De gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, watervleermuis, meervleermuis, franjestaart, gewone en ruige dwergvleermuis worden hier veelvuldig aangetroffen.

In potentie vormen de luiken van het woonhuis een goede verblijfplaats, maar uit de grote hoeveelheid spinnenwebben blijkt deze mogelijkheid op dit moment niet gebruikt te worden.

Landelijk gezien worden ook kieren in het boeiboord en onder de dakgoot veelvuldig als verblijfplaats gebruikt. Op basis van de visuele controle van 12 mei is er geen aanleiding (vetsporen, uitwerpselen et cetera) om actueel gebruik te veronderstellen.

In de nok van het dak zijn op verschillende plaatsen potentieel geschikte toegangsmogelijkheden. Op basis van het veldbezoek overdag is niet de mate van geschiktheid als verblijfplaats niet vast te stellen. Daarom is een aanvullend veldbezoek gebracht op 12 mei tussen 21.15 uur en 22.30 uur en is gericht geluisterd naar vleermuisactiviteit met een Petterson D240x.

Bij dit aanvullende veldbezoek zijn enkele laatvliegers gezien en gehoord. Er zijn geen vleermuizen in de directe omgeving van de woning aangetroffen en de waargenomen dieren kwamen allemaal van buiten de onderzoekslocatie.

Verder zouden de houtstapels een verblijfplaats kunnen vormen voor de ruige dwergvleermuis; maar hiervoor zijn geen aanwijzingen gevonden.

Er zijn geen aanwijzingen dat er verblijfplaatsen op de onderzoekslocatie aanwezig zijn. Nader onderzoek naar de aanwezigheid van vleermuizen is dan ook niet noodzakelijk.

Vleermuizen gebruiken vaak bomenrijen of andere lijnvormige elementen als vliegroute naar een foerageergebied. Het verwijderen van boomsingels is niet aan de orde.

De werkzaamheden hebben dan ook geen effect op vliegroutes.

Vleermuizen jagen in de schemering en zijn daarom erg gevoelig voor lichtverstoring. Daar de woonfunctie al aanwezig is, zullen er geen grote veranderingen plaatsvinden in de verlichting van het terrein.

Er is geen sprake van lichtverstoring.

Landschapsgebruik vleermuizen

Vleermuizen brengen de winter door in winterverblijfplaatsen. Dit zijn donkere, stille, koele plaatsen (4-8 °Celsius) met een hoge luchtvochtigheid. 's Zomers maken vleermuizen gebruik van zomerverblijfplaatsen. Dit kunnen spleten, kieren, spouwmuren, holle bomen en dergelijke plekken zijn. De vrouwtjes verzamelen zich in kraamkolonies. De mannetjes brengen de zomer alleen door. De meeste soorten vliegen in de schemering uit om te foerageren. Vleermuizen gebruiken lijnvormige elementen als vliegroute om bij hun jachtgebied te komen, zoals (hoog)opgaande begroeiing langs een sloot, houtwallen en bosranden. De meeste vleermuizen eten insecten.

**VISSEN, AMFIBIEËN
EN REPTIELEN**

Direct grenzend aan de onderzoekslocatie ligt een grote poel. In de poel zijn tal van kikkers gehoord. Gezien de ligging van de poel is het aannemelijk dat amfibieën hun landbiotoop in de aanliggende bosjes en landschapselementen zoeken en het erf slechts sporadisch zullen bezoeken. Op korte afstand (Plagweg) zijn verschillende poelen waar soorten als gewone pad, kleine watersalamander en bruine kikker en ook zwaar beschermde (tabel 3) soorten als kamsalamander, knoflookpad en poelkikker voorkomen.

Ook de zwaar beschermde kamsalamander komt in de omgeving voor. De EHS-verbindingszone (ten zuiden van de boerderij) is aangewezen als stapsteen voor de kamsalamander. Op dit moment is het erf niet geschikt als leefgebied voor kamsalamander of andere amfibieën en reptielen.

De voorgenomen werkzaamheden hebben geen effect op deze diergroep, noch op de kernkwaliteiten van de EHS.

**INSECTEN EN
OVERIGE ONGEWERVELDEN**

Beschermde insectensoorten komen in specifieke habitats voor zoals droge heideterreinen, hoogvenen en voedselarme vennen.

Dergelijke habitats zijn niet aanwezig in de directe omgeving van de boerderij. Wel staan twee bijenkasten bij schuur 2.

Beschermde of bedreigde insecten worden hier niet verwacht.

5 Conclusie

Voor het perceel Voorsterweg 163 te Empe is een natuurtoets verricht. Men is voornemens een schuur (nummer 1) te koppelen aan de boerderij en geschikt te maken voor bewoning. Twee andere schuren (nummers 2 en 3) worden gesloopt. Schuur nummer 4 blijft gehandhaafd.

De locatie is op 19 april 2011 door mevrouw ir. C.G. Hoogerwerf van Loo Plan bezocht. In verband met de mogelijke aanwezigheid van vleermuizen zijn op 12 mei 2011 twee aanvullende veldbezoeken verricht door de heer C.A. Sinke.

GEBIEDSBESCHERMING

In de omgeving komen twee Natura 2000-gebieden voor, namelijk Landgoederen Brummen en Uiterwaarden IJssel. Daarnaast wordt de boerderij aan drie zijden omringd door EHS.

De maatregelen vinden enkel plaats op het erf en hebben geen effect op de instandhoudingsdoelstellingen van beschermde gebieden of de kernkwaliteiten van de EHS.

Er zijn geen vervolgstappen nodig in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998.

SOORTENBESCHERMING

Tijdens het veldonderzoek zijn veel (broedende) boerenzwaluwen waargenomen. De werkzaamheden moeten daarom buiten het broedseizoen plaatsvinden. Er zijn geen jaarrond beschermde nesten aangetroffen en geen rust- of verblijfplaatsen van zwaar beschermde soorten (tabel 2 en 3). Omdat een groot deel van de nestgelegenheid van boerenzwaluwen verdwijnt door de maatregelen, wordt geadviseerd hiervoor te compenseren.

Ook vleermuizen kunnen in het plangebied aanwezig zijn. Er zijn echter geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van vaste rust- of verblijfplaatsen. Daarnaast kunnen licht beschermde soorten in het plangebied aanwezig zijn. Voor deze soorten geldt de zorgplicht.

Er is geen nader onderzoek in het kader van de Flora- en faunawet nodig.

Soortgroep	Beschermde of bedreigde soorten in het plangebied aanwezig?	Kans op overtreding verboden Flora- en faunawet	Gevolgen
Planten	Nee	Nee	Geen nader onderzoek nodig.
Vogels	Ja, nesten van boerenzwaluwen in alle vier de schuren.	Ja	Er mag niet tijdens het broedseizoen gewerkt worden. Bij voorkeur compenseren voor verlies aan nestgelegenheid boerenzwaluwen.
Zoogdieren	Ja, in de omgeving.	Nee	Geen nader onderzoek nodig.
Vleermuizen	Nee	Nee	Geen nader onderzoek nodig.
Reptielen, amfibieën en vissen	Ja, in de omgeving	Nee	Geen nader onderzoek nodig.
Insecten en ongewervelden	Nee	Nee	Geen nader onderzoek nodig.

Literatuurlijst

1. SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002
Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000
1. Boerema, L., 2007
Teksten Flora- en faunawet, editie 2011
Sdu Uitgevers
2. Beusekom, van, R., P. Huigen, F. Hustings, K. de Pater en J. Thissen, 2005
Rode lijst van de Nederlandse broedvogels, Tirion B.V. Baarn
3. Diepenbeek, A. van, 1999
Veldgids diersporen (veldgids nummer 12)
KNNV Uitgeverij, Utrecht
4. Limpens, H., K. Mosterd en W. Bongers, 1997
Atlas van de Nederlandse vleermuizen
KNNV Uitgeverij, Utrecht
5. Meijden, R. van der, 2005
Heukels' flora van Nederland, drieëntwintigste druk
Wolters-Noordhoff bv, Groningen/Houten
6. SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002
Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000
Nederlandse Fauna 5
Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis,
KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland,
Leiden
7. Atlas groen Gelderland (kaartensite van de provincie Gelderland)
d.d. 28 april 2011
www.gelderland.nl/eCache/DEF/4/618.html
8. Dienst Landelijk Gebied, 2008
Handreiking Flora- en faunawet (concept)
9. Ministerie van LNV, 2005
Algemene handreiking Natuurbeschermingswet 1998
10. Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie d.d. 28 april 2011
Gebiedsbescherming:
www.minlnv.nl/portal/page?_pageid=116,1640949&_dad=portal&_schema=portal
Gebiedendatabase d.d. 28 april 2011:
www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/
Soorten database:
www.minlnv.nederlandsesoorten.nl/lnv.db/lnv.db/i000252.html
11. Het Natuurloket
www.natuurloket.nl
12. Het Nederlandse soortenregister
www.nederlandsesoorten.nl
13. www.waarneming.nl
14. www.telmee.nl
15. RAVON: Reptielen, Amfibieën, Vissen Onderzoek Nederland
www.ravon.nl
16. VZZ: zoogdiervereniging:
www.zoogdiervereniging.nl
17. Vleermuizen
www.vleermuis.net
18. Vogels
www.sovon.nl
19. Vlinders
www.vlinderstichting.nl

BIJLAGEN

1 Wettelijk kader

NATUURBESCHERMINGSWET

Wanneer het onderzoeksgebied nabij of in een beschermd gebied ligt, is men volgens de Natuurbeschermingswet 1998 verplicht te onderzoeken of de activiteiten negatieve effecten kunnen hebben op de beschermde gebieden. Er wordt getoetst aan de instandhoudingsdoelstellingen van de beschermde gebieden.

Hierbij zijn drie situaties denkbaar:

1. *Geen negatieve effecten op beschermde gebieden.*
Er is geen vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet nodig.
2. *Mogelijk negatief effect, maar niet significant.*
De werkzaamheden zijn vergunningplichtig.
Er moet een vergunning worden aangevraagd op basis van een verslechterings- en verstoringstoets.
3. *Kans op een significant negatief effect.*
Voor de werkzaamheden moet een vergunning worden aangevraagd aan de hand van een passende beoordeling.

FLORA- EN FAUNAWET

De bescherming van inheemse (van nature in Nederland voorkomende) in het wild levende planten- en diersoorten is vastgelegd in de Flora- en faunawet. De wet in zijn huidige vorm is in werking getreden op 1 april 2002.

Doelstelling van de Flora- en faunawet is de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende planten en dieren te waarborgen. De wet gaat uit van het 'nee, tenzij...'-principe. Beschermen staat voorop en ingrijpen is een uitzondering.

De Flora- en faunawet kent drie beschermingscategorieën:

- Soorten in tabel 1 zijn vrij algemeen en zijn beschermd.
- Soorten in tabel 2 zijn een stuk zeldzamer of planten zich moeilijker voort en zijn daardoor zwaarder beschermd.
- Soorten in tabel 3 zijn zeldzaam en zeer kritisch in hun habitateisen; deze soorten zijn strikt beschermd.

Voor alle soorten in Nederland geldt de zorgplicht (zie bijlage 3).

Soort vermeld in	Vrijstelling	Ontheffing	Geen ontheffing mogelijk
Tabel 1	Vrijstelling voor verboden ¹ van de Flora- en faunawet (uitgezonderd art. 13)	Ontheffing aanvragen voor vervoeren van dieren (art. 13)	-
Tabel 2	Vrijstelling van ontheffingsplicht mits gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode	Zonder goedgekeurde gedragscode ontheffing aanvragen	-
Tabel 3	Geen vrijstelling mogelijk	Altijd ontheffing aanvragen	Voor het verontrusten van dieren (art. 10) en het verstoren van broedende vogels (art. 11) wordt geen ontheffing verleend

¹ De verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet zijn opgenomen in bijlage 2.

Voor de soorten in tabel 1 geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen mits de zorgplicht in acht genomen wordt.

Voor soorten in tabel 2 geldt een vrijstelling van ontheffingsplicht mits gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode. Gedragscodes zijn geldig voor bestendig beheer en onderhoudswerkzaamheden die geen wezenlijke invloed hebben op beschermde soorten.

In het geval van ruimtelijke ingrepen kan voor soorten van tabel 2 een ontheffing aangevraagd worden als de activiteit de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soort niet in gevaar brengt. De activiteit dient een redelijk doel te dienen.

Voor soorten van tabel 3 is geen vrijstelling mogelijk. Onder strikte voorwaarden kan in sommige gevallen wel een ontheffing verleend worden. Er dient dan sprake te zijn van dwingende reden van openbaar belang, zorgvuldig handelen en er is geen alternatief mogelijk.

Sinds april 2010 is het beleid gericht op het treffen van mitigerende maatregelen, waardoor in casu geen verslechtering optreedt en dus geen ontheffing hoeft te worden aangevraagd. Bij strikte naleving van de wet dienen de mitigerende maatregelen *bewezen* te functioneren.

Uit recente ontheffingen blijkt de Dienst Regelingen ook akkoord te gaan met mitigerende maatregelen die in een *expert judgement* als waarschijnlijk werkzaam worden beschreven.

PROVINCIALE WETGEVING

De eisen voor de bescherming van de EHS zijn door de Provincie vastgelegd in het streekplan. Wijzigingen in deze EHS zijn in juli 2009 vastgesteld door Provinciale Staten. De huidige status van de EHS, met bijbehorende kernkwaliteiten, is terug te vinden in de Atlas Groen Gelderland (lit. 7). Dit is onderdeel van de website van de Provincie Gelderland.

Voor de EHS geldt het 'nee, tenzij...'-principe. Dit betekent dat de kernkwaliteiten van de EHS gewaarborgd moeten worden. Ingrepen zijn in principe niet gewenst, maar wel mogelijk als door mitigerende en compenserende maatregelen de kernkwaliteiten van de EHS gewaarborgd zijn of versterkt worden.

2 Verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet

Artikel 8: Verbodsbepaling planten

Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9: Verbodsbepaling vangen - bemachtigen - opsporen en doden - verwonden

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10: Verbodsbepaling opzettelijk verontrusten

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11: Verbodsbepaling voortplantingsplaatsen en vaste rust- of verblijfplaatsen

Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12: Verbodsbepaling ten aanzien van eieren

Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Artikel 13: Verbodsbepaling ten aanzien van vervoeren, onder zich hebben

Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van dieren, behorende tot een beschermde inheemse of beschermde uitheemse plantensoort onderscheidenlijk een beschermde inheemse of beschermde uitheemse diersoort te koop te vragen, te kopen of te verwerven, ten verkoop voorhanden of in voorraad te hebben, te verkopen of ten verkoop aan te bieden, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, te huren of te verhuren, te ruilen of in ruil aan te bieden, uit te wisselen of tentoon te stellen voor handelsdoeleinden, binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

Artikel 14: Verbodsbepaling ten aanzien van het uitzetten van dieren en uitzaaïen van planten

1. Het is verboden dieren of eieren van dieren in de vrije natuur uit te zetten.
2. Het is verboden planten, behorende tot bij algemene maatregel van bestuur aangewezen soorten, in de vrije natuur te planten of uit te zaaien.

3 Veel gebruikte definities Flora- en faunawet

ZORGPLICHT

De zorgplicht houdt in dat de in het wild levende dieren en planten en hun omgeving zo min mogelijk verstoord mogen worden. En dat te allen tijde schade zo veel mogelijk voorkomen wordt.

Enkele voorbeelden van zorgplicht:

- Voorafgaand aan de werkzaamheden in een rietveld wordt gecontroleerd op broedgevallen en vogelnesten.
- Kikkers en padden die tijdens baggerwerkzaamheden gevonden worden, worden direct overgezet in een deel van de sloot die niet gebaggerd wordt. De dieren worden uitgezet in de modder waarin ze gevonden zijn, zodat ze niet meteen opgegeten worden door reigers.
- Voorafgaand aan graafwerkzaamheden worden takkenhopen met bladeren doorzocht op de aanwezigheid van overwinterende egels. Bij het aantreffen van een egel wordt deze in een zelfde soort takkenhoop met bladeren buiten het te vergraven gebied teruggeplaatst.
- Bij nieuwbouw aan de bosrand in een gebied met veel vleermuizen wordt geen buitenverlichting aangebracht. Dit om de lichtvervuiling tot een minimum te beperken.

ZORGVULDIG HANDELEN

Zorgvuldig handelen houdt in dat compenserende of mitigerende maatregelen aangetoond moeten werken, voordat de ingreep uitgevoerd wordt. Pas als de maatregelen geaccepteerd zijn door de betreffende beschermde soorten, mag de originele habitat aangetast worden.

GUNSTIGE STAAT VAN INSTANDHOUDING

De gunstige staat van instandhouding is werkzaam op lokale populaties en hun leefomgeving.

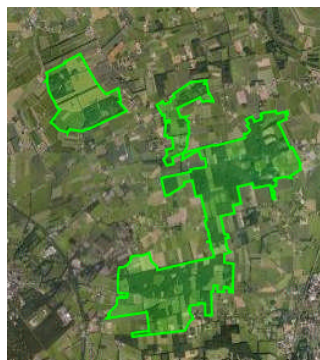
Bijvoorbeeld:

In een poel in het weiland van een boer bevindt zich een populatie poelkikkers. De gunstige staat van instandhouding niet aangetast zolang de populatie poelkikkers in deze poel kan voortbestaan. Dit betekent dat de poel in een goede staat moet blijven verkeren. Raakt de poel vervuild, verdroogd of als hij in zijn geheel verdwijnt, dan zal ook de populatie poelkikkers verdwijnen.

Bij de gunstige staat van instandhouding gaat het niet om het voortbestaan van alle poelkikkers in Nederland of in Europa; het betreft een lokale situatie.

4 Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebieden

NATURA 2000-GEBIED LANDGOEDEREN BRUMMEN

Begrenzing Habitatrichtlijngebied.

Het Natura 2000-gebied Landgoederen Brummen is aangewezen voor de volgende instandhoudingsdoelstellingen (habitattypen en soorten aangeduid met * zijn prioritair):

- H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletalia uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea
- H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix
- H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
- H6410 Grasland met Molinia op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (Molinion caeruleae)
- H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion
- H91E0 *Bossen op alluviale grond met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)
- H1166 Kamsalamander
- H1831 Drijvende waterweegbree

Het gebied bestaat enkel uit Habitatrichtlijngebied. Het is niet aangewezen als speciale beschermingszone voor vogels die onder de Vogelrichtlijn vallen. Er is geen aanwijzingsbesluit van de Habitatrichtlijn.

NATURA 2000-GEBIED
UITERWAARDEN IJSSEL

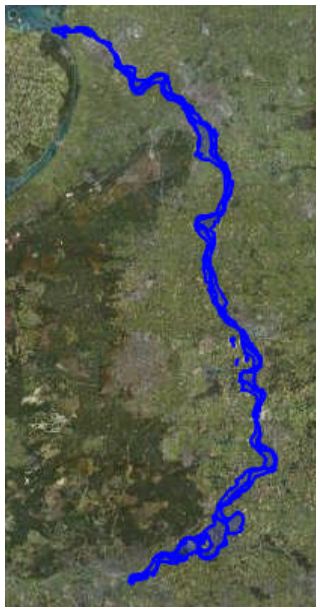
Begrenzing Habitatrichtlijngebied.

Het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel is aangewezen voor de volgende instandhoudingsdoelstellingen (habitattypen en soorten aangeduid met * zijn prioritair):

- H3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition
- H3260 Submontane en laagland-rivieren met vegetaties behorend tot het Ranunculion fluitantis en het Callitricho-Batrachion
- H3270 Rivieren met slikoevers met vegetaties behorend tot het Chenopodion rubri p.p. en Bidention p.p.
- H6120 *Kalkminnend grasland op dorre zandbodem
- H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
- H6510 Laaggelegen schraal hooiland (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)
- H91E0 *Bossen op alluviale grond met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)
- H91F0 Gemengde oeverformaties met Quercus robur, Ulmus laevis, Fraxinus excelsior of Fraxinus angustifolia langs grote rivieren (Ulmenion minoris)
- H1134 Bittervoorn
- H1145 Grote modderkruiper
- H1149 Kleine modderkruiper
- H1163 Rivierdonderpad
- H1166 Kamsalamander
- H1337 Bever

Het gebied Uiterwaarden IJssel is als speciale beschermingszone aangewezen voor de volgende overblijvende vogels:

- A037 Kleine zwaan
- A038 Wilde zwaan
- A068 Nonnetje
- A119 Porseleinhoen
- A122 Kwartelkoning
- A197 Zwarte stern
- A229 IJsvogel

Begrenzing Vogelrichtlijngebied.

En voor de volgende trekkende vogels:

- A005 Fuut
- A017 Aalscholver
- A041 Kolgans
- A043 Grauwe gans
- A050 Smient
- A051 Kraakeend
- A052 Wintertaling
- A053 Wilde eend
- A054 Pijlstaart
- A056 Slobeend
- A059 Tafeleend
- A061 Kuifeend
- A125 Meerkoet
- A130 Scholekster
- A142 Kievit
- A156 Grutto
- A160 Wulp
- A162 Tureluur

Alle soorten uit het aanwijzingsbesluit van de Vogelrichtlijn zijn opgenomen in de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied, uitgezonderd de reuzenster.

Alle doelstellingen uit het aanwijzingsbesluit van de Habitatrichtlijn zijn opgenomen in de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied.

Diepesteeg 4 6994 CD De Steeg

telefoon 026 3514174

fax 026 4431048

info@looplan.nl

www.looplan.nl

KvK 09116798